

Sammanfattning

**Michael K. Andersson
och Roine Vestman, ***

Författarna arbetar på
staben Ekonomisk analys
på FI. Vestman är också
verksam vid Stockholms
universitet.

FI-analyserna har
presenterats på ett internt
seminarium på FI. De är
godkända för publicering
av ett redaktionsråd.

*Författarna tackar Johan
Almenberg, Ted Aranki,
Henrik Braconier, Johan
Berg, Erika Färnstrand
Damsgaard, Magnus
Karlsson, Niclas Olsén
Ingefäldt, Stefan Palmqvist,
Viktor Thell, Daniel
Waldenström och Annika
Zervens för värdefulla
synpunkter.

Den nationalekonomiska forskningen betonar att sparbuffertar, bestående av likvida finansiella tillgångar, hjälper hushållen att hantera inkomstbortfall och oväntade utgifter. Små buffertar innebär att hushåll ställs inför valet att låna mer, konsumera mindre eller i värsta fall hamna i betalningsproblem. Om många hushåll med små buffertar drabbas av sådana problem, till exempel i en lågkonjunktur, kan efterfrågan i ekonomin falla mycket.

Aggregerad statistik indikerar att hushållen har betydande likvida tillgångar – i dag motsvarar det sammanlagda värdet nästan en miljon kronor per hushåll. Men eftersom buffertarna är ojämnt fördelade mellan hushåll är genomsnittet ett dåligt mått för att bedöma risken för ett större konsumtionsbortfall. Andelen hushåll med små likvida tillgångar är ett bättre mått. Det måttet kräver uppgifter om hur de likvida tillgångarna är fördelade mellan hushållen. Vi använder en så kallad kapitaliseringsmetod baserat på kontrolluppgifter för olika typer av kapitalinkomster för att beräkna varje hushålls likvida tillgångar år 2012. Även om det är åtta år gamla uppgifter finns det omständigheter som talar för att fördelningen bör vara likartad i dag. Bland annat har andelen som inte kan betala en oförutsedd utgift på 12 000 kronor inom en månad varit i stort sett oförändrad sedan 2008.

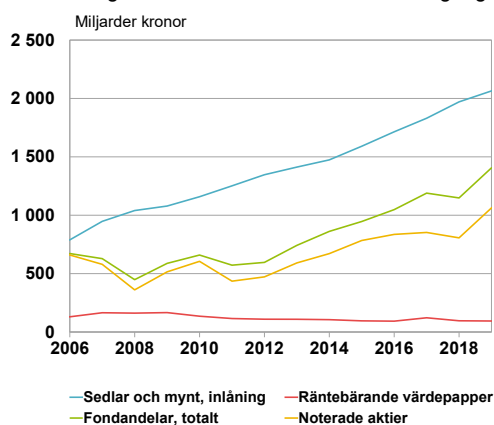
Vi finner att en stor andel av hushållen har små likvida tillgångar. Ungefär 45 procent av hushållen hade mindre än 100 000 kronor, och medianhushållet hade runt 130 000 kronor i tillgångar 2012. Det kan jämföras med aggregerad statistik från 2012 vilken indikerar att svenska hushåll i genomsnitt hade 580 000 kronor i likvida tillgångar. Våra beräkningar bekräftar alltså att fördelningen är mycket skev.

För många hushåll är de likvida finansiella tillgångarna även små i förhållande till disponibel inkomst. Ungefär ett av tio hushåll har likvida tillgångar som motsvarar högst två månaders disponibel inkomst och var tredje hushåll har likvida tillgångar som motsvarar högst fyra månaders inkomst. Dessa resultat är i linje med liknande studier för andra länder och med svenska enkätundersökningar.

Hushåll med stora lån eller hög skuldkvot är känsliga för både inkomstbortfall och för högre ränteutgifter. Vi finner att de likvida tillgångarna är lika ojämnt fördelade bland hushåll med de största ränteutgifterna. Sammantaget innebär detta att en stor andel hushåll har så pass små likvida tillgångar att de kan bli tvingade att minska sina konsumtionsutgifter omgående vid en ekonomisk störning.

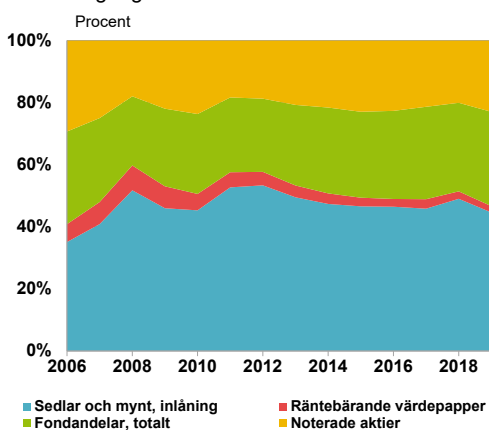

Diagram 1. Hushållssektorns likvida tillgångar

Källa: SCB

Diagram 2. Olika tillgångars andel av likvida tillgångar

Källa: SCB

Hushållssektorn har stora tillgångar...

Ett hushålls möjlighet att upprätthålla sin konsumtion beror på dess buffert, som består av likvida tillgångar och eventuellt låneutrymme. Likvida tillgångar, i dagligt tal sparande, kan alltså ge motståndskraft mot tillfälligt försämrade ekonomiska förhållanden och jämna ut konsumtionen. Därför utgör hushåll med likvida tillgångar en mindre risk för den makroekonomiska stabiliteten och i förlängningen den finansiella stabiliteten, än hushåll som saknar likvida tillgångar. För att bedöma ekonomins känslighet för tillfälligt sämre förhållanden är det alltså viktigt att känna till hur tillgångarna fördelas mellan hushåll. Denna FI-analys undersöker just det.

Hushållens tillgångar kan delas upp i finansiella och reala. Reala tillgångar, som innefattar bostäder, är i allmänhet inte likvida. Det är däremot flertalet finansiella tillgångar. Vi definierar likvida tillgångar som summan av sedlar, mynt och banksparande (inlåning), räntebärande värdepapper, fondandelar och noterade aktier.¹

Fondandelar i pensionssystemet eller onoterade aktier kan inte säljas på kort tid och vi räknar därför inte dessa som likvida. De mest likvida tillgångarna ett hushåll kan ha är kontanter samt banksparande. Förutom att det sparandet är lättillgängligt har det fördelen att värdet inte minskar om de ekonomiska förhållandena försämras.²

Den svenska hushållssektorns samlade likvida tillgångar har ökat kraftigt under 2000-talet (diagram 1). Sammantaget uppgick svenska hushålls tillgångar i bankinlåning och kontanter 2019 till cirka 2 150 miljarder kronor.³ Det är i ungefär samma storleksordning som hushållens samlade disponibla inkomst under ett år.⁴ Även börsnoterade aktier, räntebärande värdepapper och fonder är likvida eftersom de kan säljas snabbt. Men det är troligt att värdet på dem faller i tider av dålig ekonomisk utveckling.⁵ År 2019 utgjorde dessa tre poster nästan 2 500 miljarder kronor.

Över tid har bankinlåning och innehav av fondandelar vuxit något snabbare än innehav av noterade aktier och räntebärande värdepapper (diagram 1). År 2019 utgjorde bankinlåning och fondandelar tre fjärdedelar av hushållens totala likvida tillgångar (se diagram 2). Motsvarande andel 2006 var 65 procent.

De svenska hushållens totala tillgångar – förutom tillgångar i pensionssystemets delar – uppgick till 13 000 miljarder kronor 2019

1 Med likvida tillgångar menar vi sådana tillgångar som snabbt kan användas för betalningar. I denna analys definierar vi detta som bankinlåning, obligationer, noterade aktier och fondandelar som inte tillhör pensionssystemets delar, vilket i SCBs Finansräkenskaper motsvaras av posterna FA2, FA3200, FA5110 och FA5200.

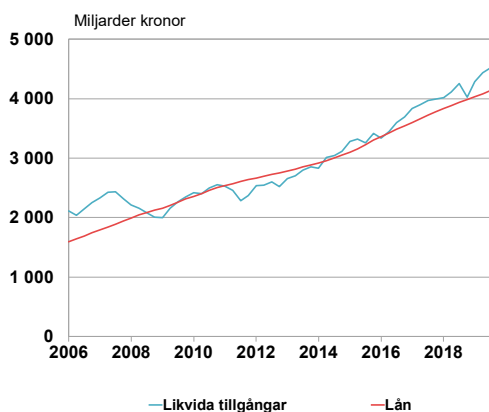
2 Banksparande, sedlar och mynt är värdebeständigt i nominella termen. Men inflation gör att köpkraften försämras.

3 Sedan 2006 har bankinlåning, sedlar och mynt ökat med 162 procent. Under samma tid har Sveriges befolkning ökat med 13 procent.

4 År 2018 uppgick hushållens disponibla inkomst till 2 184 miljarder kronor, se SCB (Inkomster och skatter).

5 Dessutom kan olika tillgångars likviditet påverkas på olika sätt beroende på vilken chock som träffar ekonomin.

Diagram 3. Svenska hushålls likvida tillgångar och lån

Källa: SCB

Anm. Senaste observationen är tredje kvartalet 2019.

(tabell 1). Det betyder att hushållen tillsammans har 8 500 miljarder kronor i nettoförmögenhet (tillgångar minus lån).⁶

Tabell 1. Hushållens lån och delar av tillgångar (exklusive pensionstillgångar och onoterade aktier).

(Miljarder kronor)

Tillgångar	12 962	Skulder och eget kapital	12 962
Småhusenheter*	5 453	Bolån	3 429
Ägarlägenheter*	3	Utan säkerhet	245
BR, fritidshus utomlands**	2 991	Övrig säkerhet	515
		CSN-lån	229
Reala tillgångar	8 447	Lån	4 419
Inlåning, sedlar, mynt, obl	2 159		
Börsnoterade aktier	987		
Fonder	1 369		
Finansiella tillgångar	4 515	Del av eget kapital	8 543
		<i>(del av nettoförmögenhet)</i>	

Källa: SCB (Sparbarometern, Finansmarknadsstatistik och Fastighetsbeståndet).

Anm: Siffrorna avser november 2019. Pensionstillgångar och skulder som inte består av lån är exkluderade ur balansräkningen. *Beräknat från taxeringsvärden. ** SCB klassificerar andelar i bostadsrättsföreningar och fritidshus utomlands som finansiella tillgångar, men här är de placerade under reala tillgångar. Dessutom har vi inte beaktat tillgångar i form av bilar, konst, guld och andra ädelstenar samt tillgångar utomlands.

De svenska hushållens lån har vuxit lika snabbt som deras likvida tillgångar sedan mitten av 2000-talet (diagram 3). Det är huvudsakligen bolånen som ökat, men även lån utan säkerhet (blancolån och krediter) har ökat mycket under vissa perioder. År 2019 uppgick hushållens lån till nästan 4 200 miljarder kronor.⁷ Hushåll med stora lån (relativt inkomsten) binder upp en stor del av sin framtida inkomst i räntebetalningar och amorteringar. Detta sker speciellt i tider med hög ränta. En stor lånebörda kan därför göra hushåll sårbara (i meningen att de inte kan upprätthålla sin konsumtion i sämre tider) om de inte har buffertsparande i form av likvida tillgångar.⁸ Om tillräckligt många hushåll inte kan upprätthålla sin konsumtion, kan det påverka den makroekonomiska utvecklingen i stort. Denna FI-analys berör därför även fördelningen av likvida tillgångar för hushållsgrupper med olika stora ränteutgifter.⁹

... men tillgångarna är ojämnt fördelade

Att hushållssektorns likvida tillgångar är jämnstora med dess lån kan ge ett intryck av att svenska hushålls motståndskraft mot störningar är

6 Vi har inte tagit med skulder som kommer från annat än lån i beräkningen. Exempel på sådana skulder är skatteskulder, obetalda trafikskulder, obetalda CSN-skulder, obetalda vårdnadsbidrag och diverse abonnemangsskulder.

7 Uppgiften avser SCB:s information från monetära- och finansiella institut (MFI).

8 Beroende på vilken typ av störning som hushållet eller ekonomin är utsatt för kan det vara möjligt för hushållet att använda ytterligare lån som en buffert. Detta kan vara relevant i vissa scenarieanalyser eller stresstester. I denna analys bortser vi från den möjligheten eftersom syftet främst är att dokumentera fördelningen av likvida finansiella tillgångar.

9 Vi har inte uppgifter om hushållenslån utan endast ränteutgifterna för dessa (se bilaga).

god. Men aggregerade tillgångar säger lite om enskilda hushålls buffertar. Till exempel så hade svenska hushåll i genomsnitt, 960 000 kronor i likvida finansiella tillgångar 2019. Detta är inte rättvisande för de flesta hushåll då fördelningen av tillgångar är mycket skev.¹⁰ För att kunna bedöma den totala konsumtionseffekten vid en ekonomisk störning är det därför nödvändigt att ha kännedom om enskilda hushålls buffertar. Det är en central insikt från den makroekonomiska forskningen (se Kaplan och Violante, 2018).

Kaplan m.fl. (2014) dokumenterar därför andelen hushåll som har en liten buffert – små likvida tillgångar och låg kreditvärdighet – och även hur den andelen varierar bland hushåll med olika nettoförmögenhet och belåningsgrader. För USA, till exempel, finner de att 30 procent av hushållen inte har någon buffert kvar precis innan nästa löneutbetalning. Sådana hushåll sägs leva ”ur hand i mun”. De finner även att andelen hushåll utan tillgångar just före nästa löneutbetalning är något högre för hushåll med hög belåningsgrad.¹¹

Tyvärr finns ingen statistik i Sverige som på ett enkelt sätt möjliggör en liknande analys. Sverige har inga samlade uppgifter om enskilda hushålls tillgångar eller lån.¹² Statistiska centralbyrån (SCB) rapporterar svenskars så kallade kontantmarginal, det vill säga möjligheten att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor inom en månad (se Statistiska centralbyrån, 2020). Men det finns inte någon möjlighet till fördjupad analys, till exempel av olika undergrupper. Men det finns information om inkomster och schablonintäkter från tillgångar och utgifter för lån. Den informationen kommer från de årliga kontrolluppgifterna i skattedeklarationen och sammanställs av SCB i ett kontrolluppgiftsregister. Registret innehåller uppgifter om ränteutgifter för lån, inkomsträntor från bankkonto, schablonintäkter från ISK-konton och fondandelar, utdelningar från aktier i depå samt kupongräntor från obligationer i depå.

I likhet med kapitaliseringsmetoden i Lundberg och Waldenström (2018) använder vi kontrolluppgifter för att uppskatta enskilda hushålls likvida tillgångar 2012. Vi använder 2012 eftersom ränteläget då fortfarande var gynnsamt för beräkna inlåning. En bilaga beskriver metoden närmare.¹³ Metoden är, internationellt sett, ett vanligt sätt att analysera ojämlikhet i förmögenhet (se Saez och Zucman, 2016). En fördel med att nyttja registerdata från SCB är att fördelningarna av likvida tillgångar kan dokumenteras för olika undergrupper, till exempel ”unga hushåll” eller ”hushåll med höga ränteutgifter”, på ett flexibelt sätt eftersom SCB:s kontrolluppgiftsregister kan matchas med SCB:s övriga register. Efter att vi skapat detta datamaterial är vår analys av fördelningar lik den som Kaplan m.fl. (2014) genomför.

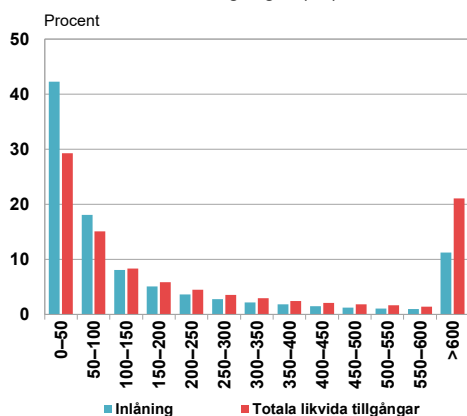
10 Genomsnittet är baserat på aggregerad statistik.

11 Vi använder medvetet termen buffert snarare än likvida tillgångar för att beskriva deras resultat eftersom de antar att alla hushåll kan låna en månadsinkomst och använda som buffert.

12 Det händer att storbankerna gör sparandeundersökningar, se exempelvis Nordea (2019). Men de undersökningarna har begränsad täckning.

13 Fram till och med 2007 rapporterade bankerna även lånebelopp och värdet av finansiella tillgångar till Skatteverket, så kallade ställningsvärden. De uppgifterna låg till grund för förmögenhetsskatten. När Regeringen tog bort skatten avskaffades också uppgifterna i inrapporteringen till Skatteverket. Vi använder kontrolluppgifter 2007, inklusive ställningsvärden, för att validera vår metod. Se bilaga 1.

Diagram 4. Hushåll fördelade efter inlåning och totala likvida tillgångar (tkr)

Källa: FI och SCB.

Anm. X-axeln visar intervall för respektive variabel.

SKATTNINGAR AV TILLGÅNGAR

Vi skattar inlåning med ränteinkomster

Vi skattar storleken på enskilda personers inlåning med en kapitaliseringsmetod. För bankinlåning (banksparande) bygger metoden på hushållens observerade ränteinkomster, som är lika med ställningsvärdet (saldot) multiplicerat med en inlåningsränta. Vi antar att alla personer har samma genomsnittliga inlåningsränta. Antagandet ger en uppskattning av storleken på enskilda hushålls inlåning. Kvaliteten på den beräkningen är mindre precis när räntan är låg. Om räntan är 0 procent, som på många sparkonton just nu, får personen ingen ränteinkomst och ingen rapportering sker till Skatteverket. Även om räntan är positiv men låg kommer många personer inte att omfattas av rapporteringen på grund av att uppgifter om sammanlagda ränteinkomster på banksparande under 100 kronor inte skickas till Skatteverket. Enligt vår bedömning är 2012 ett bra år att utgå ifrån eftersom inlåningsräntan på bankkonto därefter har varit mycket låg (se bilagan). I slutet av analysen diskuteras resultatens tillförlitlighet med tanke på att uppgifterna är åtta år gamla.

Vi skattar fondandelar och ISK med schablonintäkt

Det är relativt okomplicerat att skatta värdet av en persons fondinnehav (fondandelar) och investeringssparkonton (ISK).¹⁴ I kontrolluppgifterna finns information om schablonintäkt. Den är baserad på en schablonränta om 0,4 procent för fondandelar. För ISK varierar schablonräntan. År 2012 var den 0,55 procent. Tillgångarnas storlek beräknas genom kapitalisering av schablonintäkterna, det vill säga intäkten divideras med schablonräntan.

Vi skattar direktägda aktier och obligationer med utdelningar

För att skatta värdet av personens direktägda aktier (exklusive de som ingår i ISK) och obligationer använder vi kontrolluppgifter om utdelningar och kuponger. Utdelningarna är uppdelade per aktie och identifieras genom ISIN-nummer. År 2012 var det drygt vart fjärde hushåll som ägde aktier som gav utdelning. Det var 0,4 procent av personerna som ägde obligationer med utdelning 2012.

När vi skattat varje persons innehav summerar vi dessa över alla medlemmar i hushållet. Hädanefter är all statistisk redovisad på hushållsnivå. Med hushållets ålder avses den äldsta personen i hushållet.

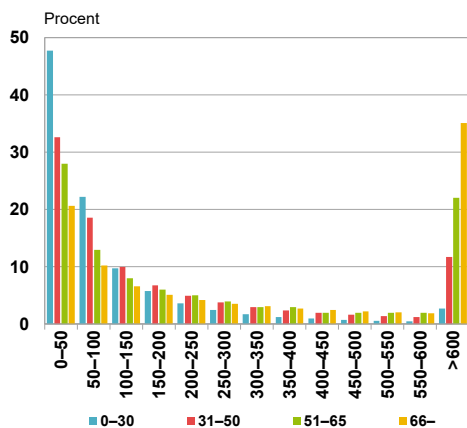
NÄSTAN HÄLFTEN HAR MINDRE ÄN 100 000 KRONOR I LIKVIDA TILLGÅNGAR

Våra beräkningar visar att de likvida tillgångarna är ojämnt fördelade. Nästan 30 procent av hushållen har mindre än 50 000 kronor i (totala) tillgångar och 45 procent har mindre än 100 000 kronor (diagram 4). Detta kan jämföras med medelvärdet baserat på aggregerad data motsvarande den som redovisas i tabell 1 men för 2012. Medelvärdet var då 580 000 kronor och medianlåntagaren hade cirka 130 000 kronor i likvida tillgångar.¹⁵ Inlåning är den mest likvida tillgången och behåller sitt värde även när tillgångspriser förändras. Drygt 60 procent av hushållen har mindre än 100 000 kronor i inlåning. I inlåning räknas också tillgodohavande på lönekonto, vilket betyder att

¹⁴ Notera att vi bortser från innehav av fonder i pensionssystemet då dessa inte är likvida.

¹⁵ Tabell 1 anger 4515 miljarder kronor för 2019. För 2012 är motsvarande siffra 2524 miljarder. Antalet hushåll vid dessa tidpunkter är 4,72 respektive 4,36 miljoner.

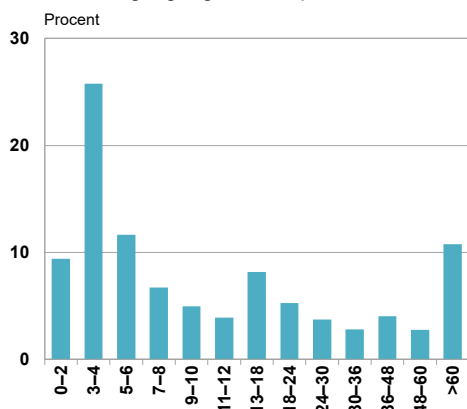
Diagram 5. Hushåll fördelat efter ålder och storlek på totala likvida tillgångar (tkr)

Källa: FI och SCB

Anm. Med hushållets ålder avses den äldsta personen. X-axeln visar intervall för respektive variabel.

Diagram 6. Hushåll fördelade efter totala likvida tillgångar genom disponibel inkomst

Källa: FI och SCB.

Anm. Den horisontella axeln visar antal månader som hushållet kan bibehålla sina befintliga utgifter med hjälp av likvida tillgångar. X-axeln visar intervall för tillgångar genom inkomst.

en stor andel hushåll har inget eller ett mycket litet övrigt banksparande. När de andra tillgångsslagen läggs till så sjunker andelen hushåll med små likvida tillgångar något men inte mycket. Det innebär att inlåning är det dominerande tillgångsslaget för de flesta hushåll som har litet sparande. Med andra ord är diversifieringen mellan olika tillgångsslag bland denna kategori av hushåll begränsad. När vi beaktar alla likvida tillgångar har hälften av hushållen mindre än 150 000 kronor.

Äldre hushåll har ett större sparande än yngre. Ungefär vart tredje hushåll över 65 år har mer än 600 000 i likvida tillgångar. Bland de som är över 65 år har vart femte hushåll mindre än 50 000 kronor i likvida tillgångar (diagram 5). Men vartannat hushåll under 30 år har mindre än 50 000 kronor.

Ett bättre mått på sparbuffertens storlek kan vara att relatera storleken på likvida tillgångar till inkomst – genom att beräkna kvoten mellan tillgångar och disponibel inkomst, dvs. bruttointkomst minus skatt plus transfereringar. Kvoten visar att var tionde hushåll har mindre än två månadsinkomster i likvida tillgångar (diagram 6). Det betyder att 10 procent av hushållen kan leva på sin likvida sparbuffert mindre än två månader om de skulle bli av med hela sin disponibla inkomst.¹⁶ Cirka 35 procent av hushållen kan täcka högst fyra månaders inkomstbortfall med likvida tillgångar.

HUSHÅLL MED LÅN HAR OCKSÅ SMÅ LIKVIDA TILLGÅNGAR

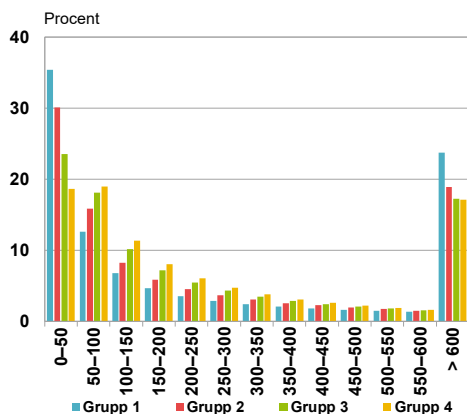
Vi har visat att hushållens likvida tillgångar och sparbuffertar är ojämnt fördelade. En stor andel av hushållen kan bara bibehålla sina befintliga utgifter med likvida tillgångar under ett fåtal månader. En intressant fråga är om detta gäller även bland hushåll med stora lån eller hög skuldkvot, eftersom de inte bara är känsliga för inkomstbortfall utan också för höjda ränteutgifter. Men vi har inte information om lånebelopp för 2012. Därför baserar vi grupperingen på ränteutgifter (se diagram B3 och B4 i bilaga 1).

Vi har delat in hushållen i fyra grupper efter hur stora ränteutgifter de har:

1. Hushåll med ränteutgift under medianen i Sverige. Det betyder ränteutgifter på under 650 kronor i månaden. Det beloppet motsvarade ett bolån på nästan 230 000 kronor beräknat på den genomsnittliga bolåneräntan. Drygt hälften av hushållen hade inga lånebetalningar.
2. Hushåll med ränteutgift mellan 650 och 1 900 kronor i månaden (50:e till 65:e percentilen).
3. Hushåll med ränteutgifter mellan 1 900 och 3 900 kronor i månaden (65:e till 80:e percentilen).

¹⁶ Detta är bara en uppskattning. Det är inte säkert att personer har kostnader som är lika stora som inkomsten. Personer som blir av med sin disponibla inkomst har möjligheter att minska sin konsumtion och därmed vissa kostnader. Det är inte heller säkert att värdet på de likvida tillgångarna är lika stora i ett läge när arbetslösheten ökar. Dessutom är de flesta med i en a-kassa, vilket innebär att deras inkomst inte blir lika med noll. Vår poäng är dock att hushåll med en liten buffert omgående kommer att vilja minska sin konsumtion, för att inte snabbt uttömma sina buffertar.

Diagram 7. Hushåll fördelade efter ränteutgift och storlek på totala likvida tillgångar (tkr)

Källa: FI och SCB.

Anm. Grupp 1 är hushåll med inga eller små lån och grupp 4 är hushåll med stora lån. X-axeln visar intervall för ränteutgift genom inkomst för de fyra grupperna.

- Hushåll med ränteutgifter mellan 3 900 och 8 600 kronor i månaden (80:e till 95:e percentilen). Vi bortser från hushåll med de 5 procent högsta ränteutgifterna för att få robusta resultat. Detta eftersom det finns anledning att tro att denna kategori är mer heterogen, bestående av hushåll med stora bolån, hushåll med förhållandevis små, men dyra, lån samt en del egenföretagare

Det är rimligt att tro att grupp 1 främst består av hushåll med inga eller små lån och grupp 4 främst består av hushåll med stora lån. Vi antar därför fortsättningsvis att storleken på ränteutgifter korrelerar med storleken på lånet.

Det är en stor andel hushåll utan lån eller med små lån som har små likvida tillgångar (diagram 7). Cirka 35 procent av dessa har mindre än 50 000 kronor i tillgångar. Det beror till stor del på att det är unga hushåll. Det är färre unga hushåll som arbetar, jämfört med andra åldersgrupper, och det påverkar både lån och sparande. Och de som arbetar har vanligtvis inte lika hög inkomst som äldre. Unga har inte heller haft lika lång tid på sig att låna och spara.

Bland de som har de största lånen har knappt 19 procent mindre än 50 000 kronor i tillgångar, vilket är en mindre andel än bland hushållen i stort. Men även bland hushållen med de största lånen har nästan 40 procent mindre än 100 000 kronor i buffert, vilket är marginellt mindre än bland hushållen i allmänhet där andelen är 44 procent.

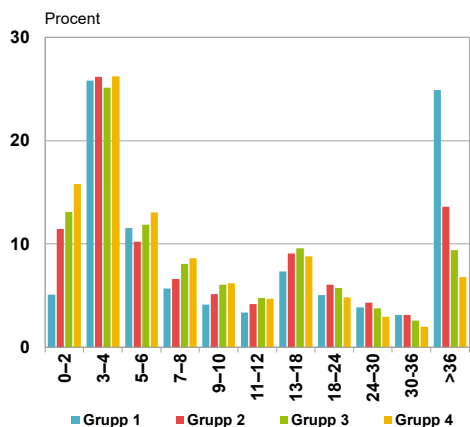
Hushåll med små lån är också överrepresenterade bland de som har de största likvida tillgångarna. Cirka var fjärde hushåll med små lån har tillgångar som är större än 600 000 kronor medan bland hushållen med de största lånen är det 17 procent som har mer än 600 000 i likvida tillgångar.

FÖRDELNINGARNAS STABILITET ÖVER TID

Våra resultat är baserade på åtta år gamla uppgifter. Är de representativa även för hushållens balansräkningar idag? Eftersom de aggregerade tillgångarna har ökat sedan 2012 finns det troligen skillnader mellan fördelningen 2012 och idag. Men flera omständigheter talar ändå för att andelen hushåll med små likvida tillgångar kan vara någorlunda oförändrad. Att ganska många hushåll har små sparbuffertar är ett väletablerat faktum i många länder. Kaplan m.fl. (2014) visar detta och det gör även en aktuell undersökning från OECD (OECD, 2020).

Resultaten är också i linje med SCB:s Undersökning om levnadsförhållanden som 2018–2019 visar att mellan 20 och 30 procent av svenskar i åldern 16–64 år inte kan betala en oförutsedd utgift på 12 000 kronor inom en månad. Denna andel har varit oförändrad sedan 2008 (SCB, 2020). Även Nordea har nyligen rapporterat liknande resultat (Nordea, 2019). Det finns även faktorer som pekar på att de likvida tillgångarna idag kan vara mer ojämnt fördelade jämfört med 2012. Sådana faktorer är till exempel en ökad inkomstojämlikhet och fortsatt stigande bostadspriser och därmed större skulder. Även FI:s amorteringskrav skulle kunna bidra till detta

Diagram 8. Hushåll fördelade på totala likvida tillgångar genom disponibel inkomst uppdelat på storleken på räntebetalningar

Källa: FI och SCB.

Anm. Grupp 1 består av de låntagare som har räntebetalningar genom inkomst lägre än medianen och grupp 4 är låntagare med högst räntebetalningar i förhållande till inkomsten (percentiler mellan 80 och 95). X-axeln visar intervall för tillgångar genom inkomst för de fyra grupperna.

om de innebär en ersättning av sparande i likvida medel till amorteringar (se Svensson, 2020).¹⁷

Många hushåll har små likvida tillgångar

Vid ett tillfälligt försämrat ekonomiskt läge (till exempel inkomstbortfall eller högre ränta) kan hushållen upprätthålla sin konsumtion genom att ta av sina likvida tillgångar eller genom att utöka sina lån. Beroende på det exakta scenariot ökar risken för ett konsumtionsbortfall som påverkar makroekonomin om fler hushåll har små likvida tillgångar. Hushåll som har lån är dessutom exponerade mot ränteökningar. Hushåll med stora skulder i utgångsläget kan dessutom ha svårare att möta påfrestningarna genom att ta nya lån. Därför är det extra viktigt att låntagare har en sparbuffert.¹⁸

Ett mått på hushållens motståndskraft mot inkomstbortfall är hur länge ett hushåll kan leva på sina likvida tillgångar. Den tiden beror på tillgångarnas storlek och på vilka utgifter hushållen har. Det spelar också roll om tillgångarnas värde består i ett stressat läge. Hur värdet påverkas beror på vilken chock som träffar ekonomin. Eftersom vi inte har uppgifter om vilka utgifter enskilda hushåll har väljer vi igen att sätta tillgångarna i relation till disponibel inkomst.

Det finns skillnader i fördelningen av likvida tillgångar för de som har små och stora lån.¹⁹ Cirka 5 procent av de som saknar eller har små lån har så pass små tillgångar att det motsvarar två månadslöner eller mindre (diagram 8). I jämförelse är det 15 procent bland de med de största lånen som har mindre likvida tillgångar än två månadslöner. Och 40 procent av hushållen med de största lånen har likvida tillgångar som är mindre än fyra månadslöner, att jämföra med 35 procent för samtliga hushåll.

Ungefär hälften av hushållen med små lån har tillgångar motsvarande mindre än en årslön, medan tre av fyra hushåll med stora lån har mindre än en årslön. Fördelningen för hushåll som har mellanstora lån ligger mellan fördelningarna för hushåll med små lån och hushåll med stora lån.

Sammantaget tyder resultaten på att en stor andel hushåll har så pass små likvida tillgångar att de kan bli tvingade att minska sina utgifter omgående vid en ekonomisk störning, som till exempel arbetslöshet. Hushåll med höga lånekostnader är mer sårbara än hushåll utan lån – både på grund av lånen och att de har mindre likvida tillgångar. Allt annat lika har hushåll med stora eller dyra lån kostnader som inte hushåll utan lån har. Men eftersom de flesta hushållen kan överbrygga tillfälliga ekonomiska problem är det inte troligt att lån skulle leda till omfattande kreditförluster för långivarna. Det är istället troligare att hushåll med tillfälliga ekonomiska problem skulle tvingas dra ned på övriga utgifter. Om många hushåll hamnar i ett sådant läge samtidigt

¹⁷ Bernstein och Koudijs (2020) undersöker detta samband för Nederländerna och finner inte att övrigt sparande minskar.

¹⁸ Se till exempel tabell 5 i Flodén m.fl. (2020) för skillnader i konsumtionsrespons mellan hushåll med små och stora likvida tillgångar till följd av förändringar i Riksbankens styrränta.

¹⁹ Till de utan lån eller med små låneutgifter räknar vi de vars utgift är under medianen av svenskarna. De med höga utgifter – stora eller dyra lån – är de som återfinns i percentil 80 till 95.

är det troligt att det försämrar det makroekonomiska läget genom fallande efterfrågan.

Referenser

Bernstein, A. och Koudijs, P. (2020), "Mortgage Amortization and Wealth Accumulation", Working Paper, University of Colorado.

Finansinspektionen (2020a), "Svenska konsumtionslån", Dnr 19-10094.

Finansinspektionen (2020b), "Svenska bolånemarknaden", Dnr 20-3427.

Flodén, M., Kilström, M., Sigurdsson, J., Vestman, R. (2019), "Household Debt and Monetary Policy: Revealing the Cash-Flow Channel", SSRN Working Paper.

Kaplan, G., G.L. Violante, och J. Weidner, (2014) "The Wealth Hand-to-Mouth", Brookings Papers on Economic Activity.

Kaplan, G. och G. L. Violante, (2018) "Microeconomic Heterogeneity and Macroeconomic Shocks", *Journal of Economic Perspectives*, 32(3), 167-194.

Lundberg, J. och D. Waldenström (2018) "Wealth inequalities in Sweden: What can we learn from capitalized tax data?", *Review of Income and Wealth*, 64(3), 517-541.

Nordea (2019) "En femtedel av svenska folket sparar inte alls", Svenskarnas sparmotiv och sparbeteende, 2019-02-26.

OECD (2020) "Launch of the OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy", 25 June 2020, <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy-presentations.pdf>

Saez, E. och G. Zucman (2016) "Wealth inequalities in the United States since 2013: Evidence from capitalized income tax data", *The Quarterly Journal of Economics*, 131:2, pp 519–578.

Statistiska centralbyrån (2020) "En av fem klarar inte oväntad utgift på 12 000 kronor", pressmeddelande 2020-04-21, <https://scb.se/om-scb/nyheter-och-pressmeddelanden/en-av-fem-klarar-inte-ovantad-utgift-pa-12-000/>.

Svensson L.E.O. (2020) "Macprudential Policy and Household Debt: What Is Wrong with Swedish Macprudential Policy?", *Nordic Economic Policy Review*, 111-167.

Bilaga 1. Beräkningar av tillgångar och skulder

Bilagan redogör för FI-analysens beräkningar. I bilaga 2 anger vi hur dessa beräkningar kan ligga till grund för att konstruera balansräkningar för hushåll i andra datamaterial, till exempel Finansinspektionens bolåneundersökning eller kartläggning av konsumtionslån. Bilaga 2 ger dessutom förslag på analyser som är möjliga med konstruerade balansräkningar.

UNDERLIGGANDE DATAMATERIAL

Vi har använt data från Statistiska centralbyrån (SCB). Basen är Registret för totalbefolkningen (RTB) och Inkomst- och Taxeringsregistret (IoT). RTB och IoT innehåller uppgifter om hushållssammansättning, ålder, disponibel inkomst, med mera. Dessa register matchas i sin tur mot kontrolluppgiftsregistret (KURU). Det är kontrolluppgifter som ligger till grund för taxering, som finansiella institut skickar till Skatteverket. Tidsperioden för vår initiala analys är 2000-2016. Till och med 2007 innehöll KURU uppgifter om lån och finansiella tillgångar – så kallade ställningsvärden eller saldon – eftersom de låg till grund för förmögenhetsbeskattningen. År 2007 avskaffades förmögenhetsskatten i Sverige. Och samtidigt slutade Skatteverket ta in kontrolluppgifter om varje persons ställningsvärden. Från 2008 ingår bara inkomstflöden och schablonskatter i kontrolluppgifterna. Vi använder genomgående SCB:s hushållsbegrepp. Innan 2012 använder vi familjehushåll och därefter så kallade kosthushåll som baseras på bland annat Lägenhetsregistret. Vi summerar alla variabler över alla hushållsmedlemmar och definierar hushållets ålder utifrån den äldsta personen i hushållet. När vi rapporterar kvoten mellan likvida tillgångar och disponibel inkomst exkluderar vi de fåtal hushåll som har negativ disponibel inkomst.

NYCKELÄR I BERÄKNINGARNA

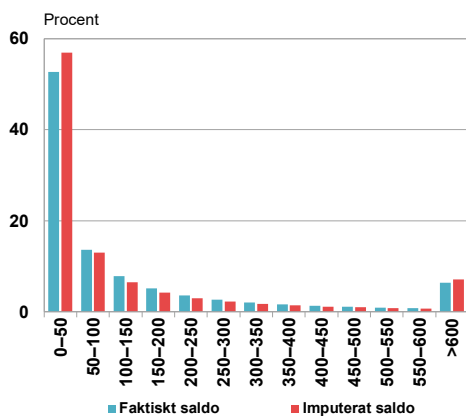
Vi har använt kapitaliseringsmetoden från Lundberg och Waldenström (2018) på två årgångar av data. Först har vi använt uppgifter för 2007 för att validera metoden. Vi använder inkomstflöden för 2007 för att kapitalisera ställningsvärden för 2007, vilka vi sedan jämfört med de faktiskt rapporterade ställningsvärdena. Vi har sedan använt inkomstflöden från 2012 för att kapitalisera ställningsvärden. Anledningen till att vi inte använt ett senare år beror på rapporteringsregeln för bankinlåning (kontrolluppgift 20, KU20). Med låga inlåningsräntor, som under 2013-2016, uppstår ett stort bortfall av hushåll i KU20. För att stämma av och justera våra beräkningar har vi jämfört med aggregerad data från Statistiska centralbyråns Finansräkenskaper.

I den sista delen, som beskriver hur balansräkningar kan skapas i andra hushållsundersökningar, anger vi hur information från tidigare år kan användas för en framskrivning.

KAPITALISERING AV FLÖDEN TILL STÄLLNINGSVÄRDEN OCH VALIDERING 2007

Inlåning på bankkonto och ränteinkomster
Kontrolluppgift 20 (KU20) innehåller information om inkomst av inlåning. Den inkomsten beräknas som

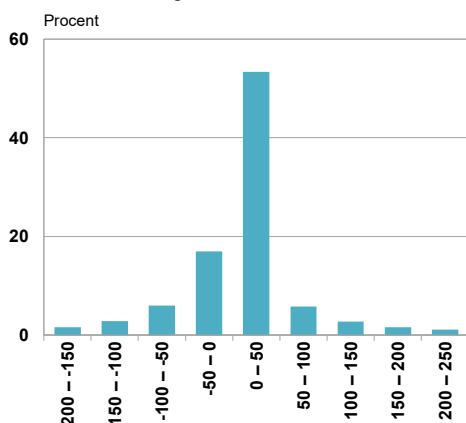
Diagram B1. Validering av imputerad inlåning 2007.

Källa: FI och SCB.

Anm. Ange anmärkning

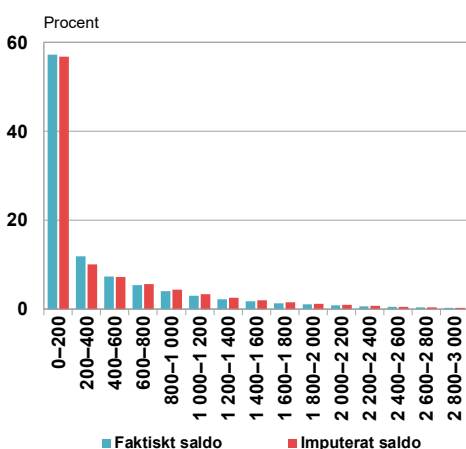
Diagram B2. Differens mellan imputerad och faktisk inlåning 2007.

Källa: FI och SCB.

Anm. Ange anmärkning

Diagram B3. Validering av imputerade skulder 2007.

Källa: FI och SCB.

Anm. Ange anmärkning

$$(B1.1) \quad I_{it}^B = r_{it}^1 b_{it}^1 + r_{it}^2 b_{it}^2 + \dots + r_{it}^l b_{it}^l,$$

där r_{it}^k och b_{it}^k är räntesatser respektive innehav på individ i :s olika bankkonton. Ekvation B1.1 kan skrivas som

$$(B1.2) \quad I_{it}^B = r_{it}^B b_{it}$$

där b_{it} är total inlåning och r_{it}^B en volymviktad ränta. Vi använder en aggregerad kapitaliseringsräntesats r_t^B som approximation för varje individs inlåningsränta:

$$(B1.3) \quad \sum_{i=1}^N I_{it}^B = r_t^B \sum_{i=1}^N b_{it}$$

Det betyder att vi antar att alla med bankinlåning har samma ränta i beräkningarna. Värdet på aggregerade inkomsträntor, $\sum_{i=1}^N I_{it}^B$, beräknar vi genom att summera värden i KU20. Värdet på aggregerade ställningsvärden, $\sum_{i=1}^N b_{it}$, hämtar vi från Finansräkenskaperna. Givet räntan kan vi då beräkna varje individs totala banktillgångar som

$$(B1.4) \quad \hat{b}_{it} = \frac{I_{it}^B}{r_t^B}.$$

Vi kallar \hat{b}_{it} för imputerat värde på bankinlåning.

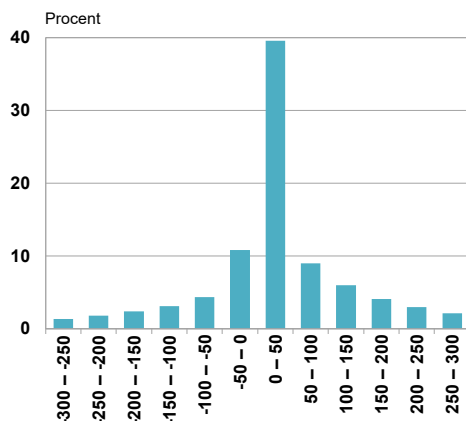
För 2007 kan vi validera metoden. Finansräkenskaperna anger hushållens inlåning till 954 miljarder kronor medan KU20 anger ett aggregerat ställningsvärde på 834 miljarder kronor. Det innebär att KU20 täcker 87,4 procent av aggregatet. Vi antar att täckningsgraden är konstant över tid och använder den för att justera ekvation (B1.3). Kapitaliseringsräntesatsen r_t^B blir då 1,92 procent. Detta är nära den volymviktade räntesatsen enligt de monetära och finansiella institutens rapportering till SCB som är 2,05 procent. Resterande andel av aggregatet (12,6 procent) fördelar vi jämt över alla hushåll, det vill säga vi lägger till 24 733 kronor till varje hushåll. En uniform fördelning för denna andel av aggregatet är ett konservativt fördelningsantagande ur ett sårbarhetsperspektiv. Samtidigt är det rimligt att anta att kontanter, som ingår i Finansräkenskaperna, är mer lika fördelat än inlåning. Fördelningen av imputerade och faktiska värden är snarlika (se diagram B1). Marginellt fler hushåll har låga imputerade värden jämfört med låga faktiska ställningsvärden. Diagram B2 visar fördelningen av skillnaden (imputerat minus faktiskt värde). Cirka 70 procent av hushållen har ett lägre absolutfel än 50 000 kronor. Korrelationen mellan imputerade och faktiska värden uppgår till 0,35 för samtliga hushåll, men ökar till 0,84 om percentil 99 och 100 bland ställningsvärden och imputerade värden utesluts.

Lån och ränteutgifter (KU25)

På motsvarande vis som för inlåning kan hushållens lån imputeras baserat på kontrolluppgift 25. Återigen antar vi att alla lån har samma räntesats. Fördelningarna av faktiska och imputerade lån för 2007 är mycket snarlika (se diagram B3). Diagram B4 visar skillnaden mellan imputerade och faktiska lån. För 87,3 procent av hushållen är absolutfelet mindre än 300 000 kronor.

Några ytterligare observationer om lån är på sin plats. Lån har (så gott som) alltid en ränta och räntebetalningar som rapporteras till Skatteverket från första kronan. Därför är det enklare att skatta lånens

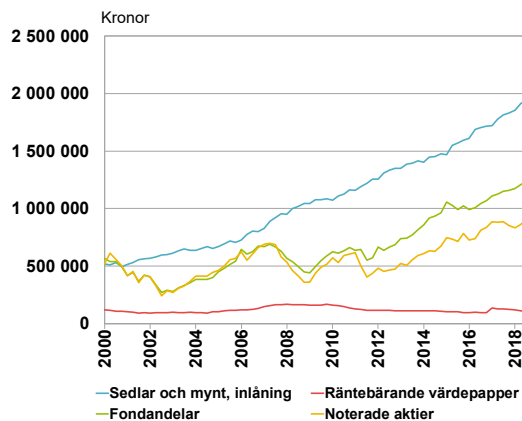
Diagram B4. Differens mellan imputerat och faktiskt lån 2007.

Källa: FI och SCB.

Anm. Ange anmärkning

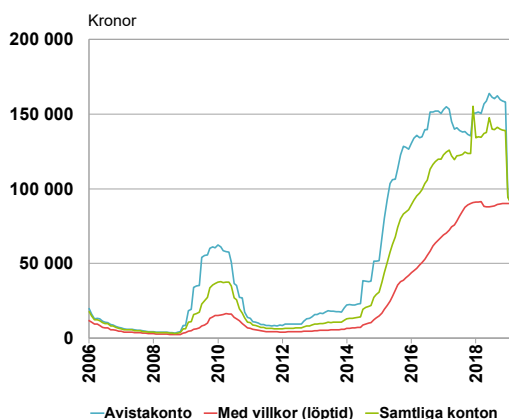
Diagram B5. Utveckling av likvida finansiella tillgångar.

Källa: SCB.

Anm. Ange anmärkning

Diagram B6. Minsta inlåning som genererar 100 kronor i inkomstränta.

Källa: FI och SCB.

Anm. Ange anmärkning

storlek. Men det finns stora skillnader mellan olika lånetyper. Bolån är ofta stora och har låg ränta. Och övriga lån är ofta små och har hög ränta. Därför är informationen i genomsnittlig ränta (över alla lån) och det imputerade värdet på totalt lån som den ger ett trubbigt mått på lånebörda. För att göra en bättre skattning behöver vi dela upp bolån och övriga lån enligt följande

$$(B1.4) \quad I_{it}^L = r_{it}^M l_{it}^M + r_{it}^U l_{it}^U,$$

där l^M betyder bolån och l^U övriga lån. Det kräver ytterligare antaganden. I denna FI-analys stannar vi vid att jämföra finansiella tillgångar för hushåll med olika ränteutgifter.

IMPUTERING EFTER 2007 – ÖVERVÄGANDEN

Inlåning på bankkonto

Diagram B5 visar utvecklingen av inlåning, fondandelar, räntebärande värdepapper och noterade aktier i Finansräkenskaperna. Sedan 2007 växer hushållens aggregerade bankinlåning kraftigt – från knappt 1000 miljarder kronor 2007 till knappt 2000 miljarder kronor 2018. Inlåningens andel av totala likvida tillgångar (definierat som summan av ovanstående tillgångsslag) ökar från 41,0 procent till 46,3 procent. Det är därför särskilt viktigt att fånga fördelningen av inlåning.

Efter 2007 finns en begränsning i kontrolluppgift 20. Ränteinkomster från ett bankkonto rapporteras bara till Skattemyndigheten om den är minst 100 kronor om året. Det betyder dels att små bankkontoinnehav inte kommer att generera tillräcklig inkomst för att synas, dels att räntans storlek påverkar mätnoggrannheten i kontrolluppgift 20. Diagram B6 använder volymviktade räntor, som rapporteras till SCB från monetära och finansiella institut, för att visa det minsta inlåningssaldo som genererar 100 kronor i inkomstränta. Fram till och med 2012 räcker relativt små belopp för att generera tillräckliga ränteinkomster. Därefter, när räntorna i samhället sjunker, ökar det minsta saldobeloppet snabbt. Det motiverar att vi skapar en fördelning av likvida tillgångar för 2012. I den sista delen visar vi hur den fördelningen kan anpassas för att vara konsistent med Finansräkenskapernas aggregerade värden för senare år.

IMPUTERING AV TILLGÅNGAR 2012

Förutom att imputera inlåning från kontrolluppgift 20, imputerar vi övriga likvida finansiella tillgångar från följande kontrolluppgifter:

- Direktägda obligationer i depå (kontrolluppgift 21)
- Investeringsparkonto, ISK (kontrolluppgift 30)
- Direktägda aktier i depå (kontrolluppgift 31)
- Fondandelar i depå (kontrolluppgift 41)

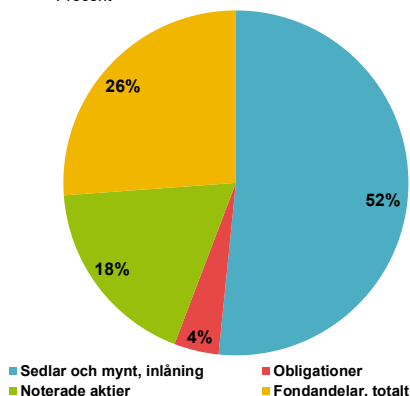
Nedan beskriver vi hur ställningsvärden imputeras och vi jämför med aggregerade värden från Finansräkenskaperna.

Inlåning

Precis som för 2007 antar vi att ränteinkomster i kontrolluppgift 20 har genererats av 87,4 procent av aggregatet. Resterande andel, 12,6 procent, fördelar vi likformigt. Det ger knappt 39 000 kronor per hushåll. Återigen är detta ett konservativt antagande för analys av hushållens sårbarhet.

Diagram B7. Likvida tillgångars andel i Finansräkenskaperna 2012.

Procent

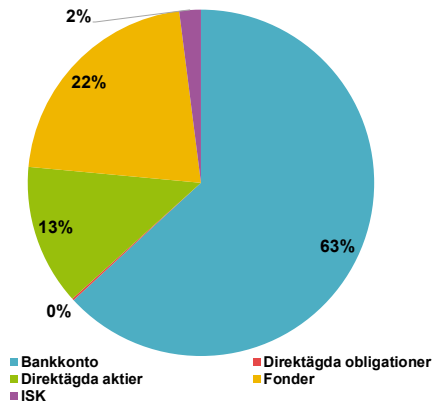

Källa: SCB.

Anm. Totalt belopp är 2614 miljarder kronor.

Diagram B8. Likvida tillgångars andel i imputeringen 2012.

Procent

Källa: SCB.

Anm. Totalt belopp är 2140 miljarder kronor.

Ange diagramrubrik

Ange enhet

Klistra in ditt diagram här

Källa: Ange källa

Anm. Ange anmärkning

Direktägda aktier och obligationer i depå

I kontrolluppgifterna kan vi observera utdelningar på direktägda aktier (KU31) och kuponger från obligationer (KU21) i depå. Utdelningarna och kupongerna rapporteras per ISIN.²⁰ Vi imputerar värden för dessa innehav genom uppgifter om direktavkastning per ISIN som finns i finansdatabasen EIKON.²¹ Baserat på vår matchning med ISIN finner vi att 27 procent av hushållen äger aktier som ger utdelning medan bara 0,4 procent av hushållen äger obligationer som ger kuponger. Eftersom inte alla värdepapper ger utdelning eller kuponger så är våra värden lägre än de verkliga – se nedan för jämförelse med Finansräkenskaperna.

Investeringsparkonto och fondandelar i depå

Kontrolluppgifterna redovisar också schablonintäkt för innehav på investeringsparkonton (ISK, KU30) och för innehav av fondandelar i depå (KU41). Schablonintäkten för ISK redovisas fyra gånger per år. Vi summerar intäkten under året och beräknar innehavet i ISK som

$$(B1.5) \quad I_{it}^{ISK} = \zeta_{it}^{ISK} a_{it}^{ISK}$$

där ζ^{ISK} och a^{ISK} är schablonandelen respektive värdet på ISK. Schablonintäkten på ISK varierar från år till år. År 2012 var den 1,65 procent. Då var ISK fortfarande ett nytt sätt att förvara värdepapper och bara 4,1 procent av hushållen har ett innehav på ISK.

På motsvarande sätt beräknas värdet för fondandelar i depå. För fondandelar är schablonen 0,4 procent. År 2012 hade 55,7 procent av hushållen ett fondinnehav i depå enligt kontrolluppgiften.

Jämförelser med Finansräkenskaperna

Vi jämför aggregerade imputerade värden med ställningsvärden i Finansräkenskaperna. Bara inlåning på bankkonto har en direkt motsvarighet i Finansräkenskaperna (FA2, ”Sedlar och mynt, inlåning”). Tack vare imputeringsmetoden är det aggregerade värdet för inlåning exakt. För övriga likvida finansiella tillgångar jämför vi summan av imputerade aggregerade värden med tre poster i Finansräkenskaperna: Obligationer (FA3200), Noterade aktier (FA51110), samt Fondandelar totalt (FA5200). Totalt uppgår inlåning och övriga finansiella tillgångar till 2 614 miljarder kronor i Finansräkenskaperna. Och vår imputering når till 2 140 miljarder kronor. Noterade aktier, fonder och obligationer uppgår till 1 265 miljarder kronor i Finansräkenskaperna men bara till 788 miljarder i vår imputering (se diagram B7 respektive diagram B8). För att få en fördelning som är konsistent med aggregatet i Finansräkenskaperna multiplicerar vi därför varje hushålls innehav av övriga finansiella tillgångar med 1,613.

20 ISIN är en kod som används för att identifiera ett värdepapper. Koden är unik.

21 I EIKON heter variablerna interest yield och dividend yield.

Bilaga 2. Konstruktion av balansräkningar och framtida analyser

BALANSRÄKNINGAR

Simultanfördelning baserat på observerbara variabler

Metoden för att konstruera balansräkningar i andra datamaterial bygger på att vissa hushållskaraktiska är observerbara i båda materialen. Det kan till exempel vara ålder, disponibel inkomst och ränteutgifter. För olika kombinationer av värden för dessa variabler skapar vi en betingad tvärsnittsfördelning för variabler som bara är observerbara i registerdata.

Betingade fördelningar

Storleken på finansiella tillgångar varierar mellan personer. Dels finns systematiska skillnader, till exempel baserat på ålder, disponibel inkomst och ränteutgifter. Dels finns skillnader som observerbara karakteristiska inte kan förklara.

Vår metod hanterar båda typerna av variation genom att vi skapar betingade fördelningar. Stegen är följande:

1. Vi kategoriserar hushåll baserat på variabler som finns i båda datamaterialen, exempelvis åldersgrupp och decil av disponibel inkomst och decil av ränteutgift. Vi skapar sju åldersgrupper (den yngsta är 20-29 år och den äldsta är 80 eller äldre), vilket innebär att vi kategoriserar hushåll i 700 ($7 \cdot 10 \cdot 10$) grupper. Beroende på vilken information som finns i båda datamaterialen och bedöms vara viktig kan andra variabler väljas eller läggas till de ovanstående. En sådan variabel skulle kunna vara ränteinkomster från bankinlåning. I fall ett annat datamaterial innehåller information om inkomster från bankinlåning skulle deciler för ränteinkomst kunna beräknas och kategoriseringen av hushåll skulle, exempelvis, kunna bestå av 7000 grupper. I det fallet är de betingade fördelningarna av övriga finansiella tillgångar av speciellt intresse.
2. För en variabel, y , som finns registerdata men inte i andra datamaterial kan vi nu beräkna följande:
 - a. Y : värdet av y i aggregatet (t ex i Finansräkenskaperna).
 - b. w_g : grupp g :s vikt av y i aggregatet.
 - c. $f(y|g)$ eller $h(\ln(y)|g)$: tvärsnittsfördelningen av y inom grupp g , alternativt tvärsnittsfördelningen av naturliga logaritmen av y inom grupp g , $h(\ln(y)|g)$. I samband med denna FI-analys har vi skattat momenten för log-normala fördelningar för imputerad inlåning och för övriga likvida finansiella tillgångar, det vill säga 700 fördelningar av respektive variabel.
3. Baserat på dessa fördelningar är det möjligt att skapa värden slumpvis för varje hushåll i det andra datamaterialet som saknar information om y , baserat på hushållets grupptillhörighet. Följande gäller för denna simulering:

- a. $\ln(\hat{y}_i) \sim h(\ln(y)|g_i)$ där g_i anger hushåll i :s grupptillhörighet.
 - b. $\sum_{i=1}^{N_g} e^{\ln(\hat{y}_i)} = w_g \cdot Y$ är det aggregerade värdet av y i grupp g . Detta är en normalisering som gör simuleringen konsistent med värden i aggregatet.
4. Om tvärsnittfördelningen är baserat på data från år t och data i det andra datamaterialet från år $t + k$ så kan värdena för varje hushåll justeras så att de blir konsistenta med aggregatet i detta år. Det justerade värdet är $\tilde{y}_i = \frac{Y_{t+k}}{Y_t} e^{\ln(\hat{y}_i)}$.

Att konstruera balansräkningar för enskilda hushåll i andra datamaterial ligger bortom denna FI-analys. Men den här metoden ger FI möjlighet att göra fördjupade analyser i framtiden. Exempel på sådana studier är att beräkna nettoskuldkvoter (lån minus likvitt sparande delat med inkomst) och nettobelåningsgrader (lån minus likvitt sparande delat med bostadsvärde). Dessutom ger metoden möjlighet att beräkna hur många dagar ett hushåll skulle kunna leva på sitt likvida sparande om den ekonomiska situationen skulle kräva det. Balansräkenskaper är även grunden till konsumtionsanalyser. Ett exempel på det är att beräkna hur mycket hushållen kommer att minska sin konsumtion om det inträffar negativa ekonomiska händelser.

FRAMTIDA ANALYSER

I denna FI-analys har vi tagit fram fördelningar över hushållens likvida sparande. Vi har även delat upp fördelningarna efter hushållets inkomst, ålder och storlek på räntebetalning. På samma sätt kan vi skatta så kallade betingade fördelningar för grupper där vi delar upp hushållen efter dessa tre variabler samtidigt.²² Vi kan beräkna statistiska mått som andel utan sparande, medelvärde och standardavvikelse för var och en av dessa grupper. Måtten kan sedan användas tillsammans med ett antagande om en statistisk fördelning som appliceras på andra datamaterial som FI har.²³

Två exempel är FI:s årliga bolåneundersökning och kartläggning av konsumtionslån som innehåller information om nya låntagare. Eftersom det finns uppgift om ålder och inkomst samt diverse uppgifter om lån och räntesatser kan varje låntagare i undersökningen matchas mot en specifik betingad fördelning.²⁴ Det innebär att vi kan dra tillgångar slumpvis från våra betingade fördelningar till låntagarna för att skapa balansräkningar som motsvarar hushållets. FI:s data skulle därmed innehålla information om både likvida tillgångar och skulder för nya låntagare vilket möjliggör nya analyser.

Stresstester

FI gör varje år stresstester av nya låntagare (se Finansinspektionen, 2020a, och Finansinspektionen, 2020b). Stresstesterna består av inkomstbortfall och högre ränta. Dessa tester kan, med hjälp av information om likvida finansiella tillgångar, utökas till analys av hur

22 Givet de sju åldersgrupperna vi använder i denna analys samt inkomst- och räntebetalningsdeciler så får vi 7 000 grupper.

23 Fördelningen behöver vara begränsad till större än eller lika med noll. En sådan fördelning är till exempel den log-normala fördelningen.

24 I vissa fall saknas uppgift om befintliga lån. Men den uppgiften kan genereras som i Andersson och Förster (2020).

länge låntagarna kan leva på sitt sparande innan de får underskott i sina månadskalkyl.

I stresstester är det viktigt att hålla isär värdebeständiga likvida tillgångar från de som kan minska i värde. Om och hur mycket vissa tillgångar minskar i värde beror på den underliggande chocken för stresstestet. Vi kan dela upp sparandet i värdebeständiga likvida tillgångar – som inte minskar vid en ekonomisk chock – och tillgångar som minskar i värde om en chock inträffar.²⁵

Tillgångarna bidrar med viktig information i stresstest eftersom hushåll med tillgångar kan leva (tillfälligt eller varaktigt) på en kombination av inkomst och sparande. Detta är troligen speciellt viktigt vid arbetslöshet.

Konsumtionsbortfall

Eftersom denna FI-analys ger FI möjlighet att skapa balansräkningar för låntagare så gör vår metod tillsammans med antaganden om fördelningen mellan konsumtion och sparande det möjligt att studera konsumtionsbortfall vid stress. Och givet vissa antaganden kommer det då att vara möjligt att beräkna effekter på BNP och på den offentliga ekonomin.

Sårbarhetsanalys

Vår metod gör det möjligt att beräkna låntagares sårbarhet på nya sätt. Ett sådant sätt är att mäta hur många månader en låntagare kan upprätthålla sin konsumtion eller undvika underskott i en försämrad ekonomiska situation. Vår metod gör det även möjligt att beräkna nettobelåningsgrad – lån minus tillgångar genom bostadsvärde – och nettoskuldkvot – lån minus tillgångar genom inkomst. Dessa två storheter ger en mer fullständig bild över låntagares sårbarheter än belåningsgrad och skuldkvot.

²⁵ Hur vissa tillgångar tappar värde beror på chocken. Till exempel så ger arbetslöshet i sig inta att värdet på aktier går ner. Men om arbetslösheten beror på en lågkonjunktur är det rimligt att anta att aktier faller i värde.